

לקו"ש חכ"א – זכור

הערה 1: פר' זכור מדאורייתא, ראה שיחת פר' צו-פרה תשמ"ט (סה"ש ע' 341) הערות 1-3 ובשוה"ג. ובכ"מ.

ס"ב-ד בצורך הציווי דזכירה [נוסף על המחייה] עד"ז בשיחות ש"פ תצוה תשט"ז, תשל"ב עיי"ש.

הע' 31: וראה.. לקו"ש חי"ד ע' 89 הע' 17

הע' 6-35, 70: וראה לקו"ש חט"ז ע' 302 (הע' 31) דאולי גם להרמב"ם מצות המלך היא (ע"ש)

הע' 42: להעיר מלקו"ש חי"ט (ע' 4-223) בביאור מחז"ל האיך יתקיימו שניהם זה זכור (דעמלק) וזה זכור (דשבת).

ס"ה: בהחילוק בין מצות דאורייתא, דרבנן- עד"ז בשי' ויקרא-זכור תשמ"א ס"ג.

הע' 48... ובארוכה שיחות אחש"פ והתועדויות שלאח"ז תשל"ו – [לא נעתקה מפני האריכות]

הע' 66: להעיר מלקו"ש חי"ח ע' 153 ס"ה ואילך

ס"ו: עמלק מנגד לשם ו"ה - עד"ז בש"פ תצוה תשמ"ה, ובתצוה תשמ"א, דבעיקר מנגד לו"ה. עיי"ש.

ס"ז: 'בדרך בצאתכם ממצרים' – עד"ז בש"פ תצוה תשמ"מ, עיי"ש בארוכה.

משיחת ש"פ צו, פ' פרה ה'תשמ"ט

שטורעם פון גיין אין שול שבת זכור
הערן פ' זכור, ועד"ז שבת פרה – הערן
פ' פרה.

א. ס'איז ידוע דער דין אין שולחן
ערוך¹ (בשם יש אומרים), אז קריאת פ'
פרה איז א חיוב מן התורה (אזוי ווי
קריאת פ' זכור)². און, לפיכך בני הישו-
בים שאין להם מנין צריכים לבוא ל-
מקום שיש מנין בשבתות הללו כדי
לשמוע פרשיות אלו שהם מדאו-
רייתא³. ווי מ'זעט מנהג ישראל דעם

שיקראו דוקא בשבת זה, אלא שחכמים תיקנו בשבת
זו הואיל ושכיחי רבים בביהכניס וסמוך לפורים כדי
לסמוך מעשה עמלק למעשה המן (ראה מגילה כט,
סע"א במשנה ובפרשי שם ד"ה ומספיקין. וראה שם
ל, א: דלא תיקדום עשי' לזכירה), ולכן יצא במצות
זכירת עמלק ע"י קריאת פ' ויבא עמלק בפורים).
ועד"ז בנוגע לקריאת פ' פרה בשבת פרה שהיא
תקנת חכמים, להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו
פסחיהן בטהרה⁴ (פרשי מגילה כט, א ד"ה פרה
אדומה וד"ה ברביעית),

ואם כן, הרי מקיימים מצוה זו (דזכירת עמלק) ע"י
קריאת או אמירת פרשה זו באיזה יום שיהי' בשנה.
ובפרט – הרי קורין בפועל פרשה זו (עם כל פרטי')
בדיבור... ובעשרה ב' כי תצא, וכן אומרים זה בכל
יום ב'שש זכירות' (וכפי שנסדר בכמה סידורים,
בסידור אדה"ז ועוד. וראה של"ה (חלק תושב"כ ס"ט

1) אריח ס"ס תרפה. וכ"ה בשו"ע שם סקמ"ז
ס"ב.

2) תוס' ותוס' ר"י החסיד ותוס' הרא"ש ורשב"א
– ברכות יג, א. תוס' מגילה יז, ב. רא"ש ברכות פ"ז
ס"ב. תרומת הדשן סק"ה בשם תוס' שני (ועוד) –
הובא במג"א אריח שם (סתרפ"ה). ועוד. וראה
אנציקלופדי' תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק ע'
ריט. ערך ארבע פרשיות ע' קסו. וש"נ.

3) ומשמע מלשון הפוסקים (שו"ע ותרומת הדשן
שם. ועוד) שיעקר קיום המצוה מה"ת הוא (פעם
אחת בשנה) בשבת זכור ובשבת פרה (ועד ש'צריך
ליזהר יותר שישמעו קריאת פרשת זכור בעשרה
ממקרא מגילה בזמנה" – הובא במג"א שם).

וצריך עיון וכיאר בזה, שהרי קריאת פ' זכור
בשבת זכור (וכן פ' פרה בשבת פרה) היא תקנת
חכמים ואינו תנאי וחלק מעצם מצות זכירת עמלק
מה"ת (כלשון המג"א שם: אטו מי כתיב בתורה

בציבור משום ונקדשתי בתוך בניי, כל זכר
שבקדושה לא יהא פחות מעשה (ברכות כא, ב.
וש"נ), אין זה הוספה בעצם המצוה (הזכירה),
ומקיימים המצוה ע"י הזכירה (בפה) גם בלי עשרה
וס"ת. (ולוהעיר מדעת האחרונים (שו"ת בנין שלמה
סני"ד. הובא באנציקלופדי' תלמודית שם ע' רכ"א)
שמחלקים בין קריאת פ' זכור למצות קריאת התורה
בציבור, שבזכור המצוה היא על כל יחיד ויחיד, ואם
אין לו ס"ת מחוייב לקרות מתוך החומש, אבל בשאר
חיובי קריאת התורה החיוב מעיקרו על הציבור כו').
ועאכ"כ לדעת רוב הפוסקים (ראה חינוך תרג
ותרה ובמ"ז שם. רמב"ן ס"פ תצא. וראה בהנ"מ
באנציקלופדי' תלמודית שם הערה 37) שהקריאה
בעשרה ובס"ת אינה אלא **מדרבנן**.

*) ולכן אין לחלק בזה ע"ד שמחלקים בין זכירת
יצי"מ בכל יום וזכירתה בהגה"פ – שבחגה"פ החיוב
הוא זכירה בפה ועם הפרטים כו' (ראה הגש"פ עם
לקוטי טעמים כו' ע' טו. וש"נ).

*) וכ"ה גם לפי הדיעה (ראה שו"ע שם. וראה
בהנ"מ) בהערה 2. הנ"מ באנציקלופדי' תלמודית
שם ערך זכירת מעשה עמלק הערה 31) שאף
קריאתה בעשרה ובספר תורה היא **מה"ת** – הרי
קביעת זמן קריאתה (בסמיכות לפורים) בודאי **אינו**
מה"ת (והרי קורין פרשה זו בעשרה ובס"ת גם ב'פ'
תצא, ויש נוהגים לומר הגשש זכירות' בכל יום
בהיותם בביהכ"נ).

נוסף על העיקר, שגם לדיעה זו – הקריאה
בעשרה ובס"ת אינה תנאי וחלק מעצם מצות זכירת
עמלק (שהוא: **לזכור מעשה עמלק**) – אף שניתוסף
בתוקף המצוה ע"י קיומה **ברבים** (ואפילו את"ל
וידחק) שהוספה זו היא מה"ת, ע"ד קדושה ותפלה

דערפון איז מובן, אז נוסף צו דעם
 עצם חיוב צו הערן די קריאה, איז אויך
 דא א ספעציעלע הדגשה אין שבת פ'
 פרה (מער ווי אין אנדערע קריאות
 וועלכע זיינען ניט מהית) אז א איד זאל
 (דאס הערן על מנת אז ער זאל) זיך
 דערפון אפלערנען בנוגע צו זיין עבודה
 אין „לתקן הדיעות וליישר כל
 המעשים“⁴.

תצא): ומצוה גדולה היא לומר פרשה זו בכל יום
 לקיים מצות זכור. וראה גם מגיא אר"ח סי' סק"ב.
 שריע אדה"ז שם ס"ד). ומסתבר לומר (גם לפי
 הדיעה שחיוב זכירת עמלק הוא רק פעם א' בשנה
 (ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 221. וש"ג), ועאכ"כ לפי
 הדיעות שחיוב הזכירה היא תמיד (רמב"ם הל'
 מלכים פ"ה ה"ה), בכל עת ועת (סהמ"צ להרמב"ם
 מ"ע קפט) שמקיימים ע"ז מ"ע דזכירת עמלק...
 (שאיז בה תנאי שקיומה צ"ל בזמן מסויים בשנה או
 ע"י רבים דוקא)....

4) לשון הרמב"ם סוף הל' תמורה: רוב דיני
 התורה לא ניתנו אלא לתקן הדיעות וליישר כל
 המעשים.

*** בדוגמא לכמה מצוות שחיובם רק פעם א'
 (ביום או בשנה) ומי"מ מקיימים המצוה בכל פעם
 שעושים זה. במכ"ש ממצות תפילין, שחיובו פעם א'
 ביום, ומי"מ קיים המצוה (עכ"פ בנוגע לחשר) בכל
 רגע שהתפילין מונחים עליו, אף שלא עושה בזה
 שום פעולה, וכ"ש וק"ו בנדו"ד שאומר מחדש פ'
 עמלק בכל יום.

**** יש מבארים (מהר"ם שיק לתרי"ג מצוות
 תרה. וכ"כ בקרן אורה ברכות ה, א) שעיקר המצוה
 מהי"ח היא הקריאה בציבור מפני שהזכירה היא
 לתכלית המחיי' והמלחמה בעמלק, שהיא מן המצוות
 המוטלות על הציבור ולא על היחידים. אבל: נוסף
 לזה שאי"ז לפי הדיעות שמלחמת עמלק הוא חיוב
 גם על היחיד, הרי בוהמ"ז אין מלחמה בעמלק, רק
 המצוה לזכור ושנשוב לה ע"י זכירה זו (ראה
 מלאכת שלמה מגילה פ"ג מ"ד), וענין זה שייד גם
 ליחיד. וראה קרן אורה שם, שמוכיח שהמצוה לזכור
 היא על היחיד ולא על הציבור.

הנחה בלתי סוגה

בס"ד. שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור, ה'השט"ז.

א. עס איז דא דיעות או קריאת פ' זכור איז מדאורייתא, מצד דער מ"ע פון זכור את אשר עשה לך עמלק, וואס די זכירה איז דורך די קריאה בתורה.

אויסער די עשה פון זכור, איז דא פאראן אויך א לאו, לא תשכח, ומצד דעם איז פאראן דיעות או אויך נשים זיינען מחוייב בזכירת עמלק, וואס מצד דעם וואס זיי זיינען מחוייב אין לאו, זיינען זיי מצד דעם מחוייב אויך אין דער עשה, ביו ס'איז פאראן א סברא אז זיי זיינען מחוייב אויך בקריאת פ' זכור.

ווארום עס שטייט אין ספרי אז דער אויפטו פון זכור אויף לא תשכח איז אז די זכירה דארף זיין בפה, פון דעם וואס עס שטייט לא תשכח, יכול בלב תלמוד לומר זכור - בפה (און דער בפה דארף זיין בקרה"ת, דערפאר זיינען זיי מחוייב אין קרה"ת)

און פון דעם איז פארשטאנדיק אויף וויפל איז נויטיק דער ענין פון זכירת עמלק אין עבודה, וואס דערפאר זיינען אלע מחוייב אין דעם אפילו נשים.

ב. דאס הייסט אז הגם אז מחיית עמלק בגשמיות איז ניט שייך איצטער.

עס איז גאר פאראן דיעות אז די מצוה איז מוטל נאר אויפן מלך אז ער דארף לגייס את ישראל למחות זרעו של עמלק, עס איז אבער ניט קיין מצוה המוטלת על כאו"א, נאר אפילו לפי הדיעות אז עס איז ניט קיין מצות שעל הצבור נאר א מצוה על כאו"א, איז אפילו לפי סברא זו איז ניט שייך איצטער דער ענין פון מחיית עמלק.

ווייל א) דער ענין איז שייך נאר בזמן שיד ישראל תקיפה. ב) בזמן וואס מען ווייס זיכער ווער עס איז זרעו של עמלק, דאן איז מצוה למחות, אבער משבא סנחרב ובלבל את העולם, דארף מען גיין לויטן רוב, דכל דפריש מרובא פריש, במילא איז איצטער ניטא די מצוה פון מחיית עמלק.

ביו ביאת משיח, וואס יעמולט וועט זיין צוריק יד ישראל תקיפה און מען וועט מברר זיין ווער עס שטאמט פון עמלק'ן, דאן וועט מלך המשיח מוחה זיין אלע ענינים פון עמלק'ן, מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור גו' חמור.

אבער דאס איז מערניט ווי אין גשמיות, משא"כ אין רוחניות, איז פאראן דער ענין אויך איצטער, אז אלע אידן זיינען מחוייב בזכירת מעשה עמלק, ואפילו נשים שאינן יוצאות למלחמה זיינען זיי אויך מחוייב אין דעם.

און דאס איז ניט נאר א ענין אויף איינמאל אין לעבן, נאר דאס איז א חיוב פון פעם אחת בשנה עכ"פ, וואס דערפאר ליינט מען אלע יאר פ' זכור, נאכמערער איז אז ווי מען האט אויסגעשטעלט ליינט מען מעשה עמלק פיר מאל א יאר, פ' זכור, פ' תצא, פורים און פ' בשלח, נאכמערער איז אז מען זאגט די שש זכירות אלע טאג, צווישן זיי אויך זכירת עמלק, און מען זאגט עס אפילו בשבת ויו"ט, כאטש אז ס'איז ניט קיין זמן פון להתחיל במלחמה.

וואס דאס איז א הוראה אויף וויפל עס איז נוגע זכירת מעשה עמלק, ברוחניות עכ"פ אין עבודת ה', צו אלע אידן און אין אלע זמנים, ביו אז מען זאגט אז מען דארף דאס טאן אלע טאג.

ג. די הוראה אין דעם איז: בשעת א איד ווערט נתעורר באהבה ויראה, וואס מען קומט צו דעם דורך התבוננות, ווי עס שטייט אין רמב"ם כיצד יבוא לאהבתו ויראתו, דורכדעם וואס ער וועט זיך מתבונן זיין בגדלות הבורא, און זינט עס איז נתגלה געווארן פנימיות התורה און תורת החסידות, איז דאס דוקא בריינגט צו אהוי"ר, איז בשעת אז א איד איז זיך מתבונן בגדלות הוי"ו און ווערט נתעורר באהוי"ר איינמאל, קען ער מיינען אז דאס איז שוין מספיק.

זאגט מען אים אז כל יומא ויומא עביד עבדתי, יעדער טאג דארף זיין א נייע עבודה, און וויבאלד אז אלעמאל דארף זיין עבודה, במילא איז פאראן אלעמאל א נייע התנגדות, און אויף א נייעם אופן מיט נייע תחבולות.

- וע"ד מ"ש התוספות ביאור הגמרא גדול מצווה ועושה, אז וויבאלד ער איז מצווה, איז דער יצה"ר מער מנגד, במילא דארף מען האבן א גרעסערער עבודה, ולפום צערא אגרא, אז מען גיט אים - המצווה ועושה - מערער שחר -

דערפאר דארף ער זיך ניט פארלאזן אויף זיין פריערדיקע עבודה און הארעוואניע, נאר ער דארף אלע טאג באזונדער הארעווען אויף מנצח זיין דעם יצה"ר וואס ער האלט אלעמאל אין איין מנגד זיין.

ובנוגע לענין זכירת מעשה עמלק בפרט איז דאך ידוע אז דער ענין פון עמלק איז אשר קרן, אז ער מאכט קאלט, און אנטקעגן די קרירות פון עמלק'ן דארף מען מלחמה האבן אלע טאג, עס איז ווייניק דאס וואס ער האט זיך נעכטן אנגעווארמט, נאר היינט דארף ער ווייטער לוחם זיין אנטקעגן די קרירות פון עמלק'ן.

ווארום נאכן דאוונען, בשעת ער גייט ארויס אין עניני עולם, אדער אפילו אויב ער גייט מביהכ"נ לביהמ"ד לערנען תורה, פונדעסטוועגן, וויבאלד אז תורה איז נתלבש געווארן אין ענינים גשמיים ביז טענות של שקר אזוי ווי שנים אוחזין בטלית און המחליף פרה בחמור, קען זיך דארטן אריינכאפן עמלק, און דורכדעם אשר קרן, קען ארויסקומען תוצאות מבהילים.

און דערפאר דארף ער אלע טאג אנווארמען זיך און לוחם זיין אנטקעגן עמלק'ן, נאך איידער ער גייט ארויס אין וועלט, וואס דאס איז אין דאוונען, צי פארן דאוונען צי אין אהבת עולם אדער אין די שש זכירות, יעמולט דארף ער לוחם זיין אנטקעגן די קרירות פון עמלק'ן.

וואס יעמולט איז בשעת אז נאכן דאוונען וועט ער ארויסגיין אין עניני עולם, וועט ער קענען מוחה זיין עמלק'ן מיט דער התלהבות וואס ער האט מיטגענומען מיט זיך פון דאוונען.

און דאס איז אויך א הכנה צו מחיית זרעו של עמלק אויך בגשמיות וואס עס וועט זיין בביאת מלך המשיח במהרה בימינו.

ד. באמת האט מען געדארפט ליינען פ' זכור בפורים, ווייל דער נס שבפורים וואס ס'איז געווען מיט המן'ען, איז דאך פארבונדן מיט עמלק'ן ווארום המן שטאמט פון עמלק'ן, ווי עס רעכנט זיך אויס אין תרגום שני בפרטיות, די דורות שבנתיים, נאר דאס וואס מען ליינט בשבת שקודם פורים איז ווייל עס שטייט נזכרים ונעשים, לערנט מען אפ אז די זכירה דארף זיין קודם לעשי', פורים איז די עשי' און די זכירה דארף זיין קודם העשי'.

מען ליינט עס אבער ניט בכמה שבתות פריער, נאר בשבת שקודם פורים דוקא, ווייל סמכו

ענין לו, דארף זיין די זכירה סמוך לעשי', דערפאר ליינט מען פ' זכור שקודם פורים, וואס דער שבת האט שוין א שייכות צו פורים, דמיני' מתברכין כולוהו יומין.

דאס הייסט אז אין דעם ענין הזכירה דארף זיין צוויי תנאים. א) קודם העשי' דוקא. ב) סמוך לעשי' דוקא.

ה. דער עיקר ענין פון מחיית עמלק איז דאך בביאת המשיח. ד.ה. אז יעמולט וועט זיין די עשי', משא"כ איצטער איז דאס נאר א זכירה בלבד, ווארום אין גשמיות איז דאך איצטער אינגאנצן ניטא, און אפילו אין רוחניות איז דאס נאר א ענין פון זכירה לגבי די עשי' דלעתיד.

קען מען דאך מיינען, נאך וואס דארף מען איצטער אינגאנצן האבן דעם ענין הזכירה, זאל מען זיך מסתפק זיין מיט דער עשי', מיטן מחיית עמלק וואס עס וועט זיין לעתיד? אויף דעם זאגט מען, אז די זכירה מוז זיין קודם לעשי', ווארום דאס גופא עס זאל זיין דער ונעשים, בריינגט עס דער נזכרים.

דאדך גיסא, קען מען דאך טענה'ן, נאך וואס דארף זיין די זכירה היינט, ער וועט זיך באגנוגענען דערמיט וואס ער האט עס געטאן נעכטן און אייער נעכטן, נאכמערער, ער וועט זיך מסתפק זיין מיט דער זכירה וואס עס איז געווען מיט כמה דורות פריער, היינט נאך וואס דארף היינט ווייטער זיין די זכירה?

ובפרט אז די גמרא זאגט אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם און ווי ער איז מסיים ווייטער, איז דאך מיט דורות פריער געווען די זכירה א העכערע און טיפערע, איז וואס קען צו דעם מוסיף זיין די איצטער'דיקע זכירה?

אויף דעם זאגט מען אז די זכירה זאל זיין סמוך לעשי' דוקא, דסמכו ענין לו, במילא קען מען זיך ניט מסתפק זיין מיט די זכירה פון דורות פריער נאר מען דארף האבן די זכירה בדור זה דוקא, דער דור וואס פאר משיח'ן דרא דמלכא משיחא, וואס דער ונזכרים היינט, בשעת עס וועט זיין די זכירה כדבעי, וועט עס בריינגען זיכער דעם ונעשים בביאת המשיח.

על דרך ווי עס שטייט אין תקוני זהר אז אויב עס וועט זיין איין צדיק וואס וועט טאן תשובה כדבעי, וועט ער בריינגען די גאולה.

ובמילא, איז פון דעם אליין וואס ער זעט אז די זכירה וואס ס'איז געווען ביז איצטער האט נאך ניט געבראכט דעם ונעשים, איז א ראי' אז עס דארף זיין דער נזכרים ווייטער און ווייטער ביז עס וועט בריינגען דעם ונעשים.

ב. בנוגע לציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק", ישנו ענין פלא, שלכאורה אינו מובן:

ובהקדמה — שכשם שבכל המצוות העיקר הוא המעשה בפועל, כמאמר¹⁷ "המעשה הוא העיקר", הרי לכאורה כן הוא גם בנוגע למצות זכירת מעשה עמלק, שאין הכוונה שהענין ישאר רק באופן של זכירה, זכירה בלב או זכירה בפה¹⁸, אלא העיקר הוא שהזכירה תומשך ותביא לידי עשי' בפועל.

ולהעיר, שיש אמנם מצוות שנשארות כדיבור בלבד (ונחשבות לענין של מעשה, לפי ש"עקימת שפתיו הוי מעשה"¹⁹, כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא²⁰), אבל, זהו רק כשהדיבור הוא גמר המצוה, ואילו מצות זכירת מעשה עמלק אינה מסתיימת בזכירה כשלעצמה, אלא כהמשך הכתוב: "תמחה את זכר עמלק", היינו, שהעיקר בזה היא העשי' בפועל.

ואינו מובן: כיון שבנוגע לעשי' בפועל יש מצוה מיוחדת: "תמחה את זכר עמלק" — למה הוצרכה התורה להוסיף עוד מצוה: "זכור גו'", בה בשעה שכוונת ותכלית הזכירה היא שממנה יומשך במעשה בפועל, והרי על מלחמת עמלק במעשה בפועל ישנו כבר הציווי ד"תמחה את זכר עמלק"?!

16) או"ח ס"ס ס"ד.	11) ראה מיני תרגומא (להר"י פיק)
17) אבות פ"א מ"ז.	12) בליקוטים שבסוף הספר (לט, א). הובא בשו"ת
18) ראה ספרי תצא שם. מגילה יח, א.	13) תורת חסד או"ח סל"ז ס"ג.
19) תו"כ ר"פ בחוקותי.	14) ברכות יח, רע"ב.
20) סנהדרין סה, א. וש"נ.	15) שם נח, ב. וש"נ.
	16) הלי' מלכים פ"ה ה"ה.
	17) מ"ע קפט.

ג. זאת ועוד:

בדרך כלל התועלת בענין הזכירה היא — שע"ז מתעורר רצון לעשות את הדבר המתחייב מזכרון זה, והיינו, שלולי הזכירה, יתכן שבגלל שמדובר אודות מאורע שאירע לפני זמן רב, אין זה משפיע ופועל עליו מאומה, אך ע"ז שנזכר על ענין זה, ומתבונן בזה בשכלו, הרי זה חודר בו ("עס נעמט אים דורך") לגמרי, ועד שנרגש אצלו כאילו אירע הדבר עתה, ולכן הרי זה מחייב אותו לעשות מה שנדרש כתוצאה מענין זה.

וכמדובר כמ"פ²¹ בנוגע לעריכת התועדות לזכר מאורע שאירע בעבר, כמו שמצינו כו"כ מצוות שהם "זכר ליציאת מצרים", אע"פ שכבר עברו אלפי שנים מאז יצי"מ — שע"ז יזכרו את העבר, ובאופן שזכרון העבר יחדור בו, ובמילא יומשך הדבר למעשה בפועל בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות.

ועד"ז בנוגע למצות "זכור את אשר עשה לך עמלק", שהכוונה בזה, שע"ז שיזכור מה שעשה עמלק לבנ", "אשר קרך בדרך וגו' ואתה עיף ויגע ולא ירא (עמלק) אלקים (מלהרע לך)"²², ויתבונן בזה בשכלו עד שיחם לבבו כו', אזי יתעורר להלחם בעמלק ולקיים הציווי "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים".

אמנם, ענין זה הי' מובן אילו התורה לא היתה קובעת תנאים וגדרים מיוחדים למלחמת עמלק, כך, שהזכרון על מעשה עמלק הי' יכול להביא לידי מעשה בפועל; אבל האמת היא, שגם אם הזכרון על מעשה עמלק יהי' כדבעי, ובאופן שיחם לבבו כו' — לא תהי' בזה תועלת בנוגע למעשה בפועל, כיון שהתורה אומרת: "והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה"³, הנה רק אז "תמחה את זכר עמלק".

והגע עצמך:

כדי לצאת להלחם בעמלק צריכים בני ישראל לשבת בארץ ישראל במנוחה — "בהניח גו' מכל אויביך מסביב", "מכל אויביך" דייקא, לא רק מקצתם, אלא כולם, שזהו מעמד ומצב שיכול להיות רק לאחר משך זמן כו', וכפי שרואים בפועל, שאפילו לאחר שבנ"י נכנסו לארץ ישראל, עבר משך זמן ארוך עד שיצאו להלחם בעמלק — רק בימי שאול המלך, שעל זה מסופר בארוכה בהפטרה.

(22) תצא שם, יח (ובפרש"י).

(21) ראה גם

זאת ועוד:

היציאה למלחמה בעמלק אינה תלוי' לכאורה בעבודת בני' שתוכל למהר אותה, אלא זהו דבר שתלוי אך ורק ברצונו של הקב"ה — כפי שהכתוב מדגיש ביתור הלשון "והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך", ולא כשתבוא אל המנוחה, ע"ד מ"ש²³ "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה", וכיו"ב.

וכיון שזהו דבר שתלוי ברצונו של הקב"ה, ובני' מצד עצמם אינם יכולים לכאורה לעשות מאומה כדי למהר זאת — מהי התועלת בציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק", בה בשעה שבין כך ובין כך אין בני' יכולים לעשות מאומה כדי להביא את הזכרון לידי פועל, לצאת להלחם בעמלק, כיון שצריכים להמתין עד אשר יניח ה' להם מכל אויביהם?

ד. והביאור בזה:

ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁴ אודות איש צבא, שכבר ביציאתו למלחמה הולך לכתחילה מתוך שיר של נצחון, בהיותו בטוח שינצח במלחמה.

ולכאורה²⁵, הרי זה היפך ההוראה שנאמרה בכתוב²⁶: "אל יתהלל חוגר כמפתח", היינו, שבשעה שרק יוצא למלחמה, אין לו להתהלל כאילו כבר ניצח במלחמה, וא"כ, מה מקום לצאת למלחמה מתוך הילול ע"י שיר של נצחון?!

אך הענין הוא — שהשיר של נצחון בעת היציאה למלחמה אינו ענין של התהללות, אלא זוהי הכנה והקדמה לנצחון המלחמה, כי, עי"ז שיוצא למלחמה מתוך שיר של נצחון, להיותו בטוח בפשיטות גמורה שינצח במלחמה, הרי זה גופא נתינת כח שאכן יוכל לנצח במלחמה בפועל.

ה. ועד"ז בעניננו:

אע"פ שהתורה עצמה אומרת שהמלחמה בעמלק יכולה להיות רק "בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב", אעפ"כ, אין לחשוב שזהו דבר שאינו תלוי כלל בו, אלא גם ענין זה קשור עם עבודתו — להלחם עם "כל אויביך מסביב" בעבודה הרוחנית, ועי"ז יבוא למעמד ומצב ד"בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב" גם כפשוטו.

(23) פ' ראה יב, ט.

(25) ראה גם תו"מ חנ"ה ע' 184 ואילך.

(24) ראה סה"ש תש"ט ס"ע 323. וש"נ.

וש"נ.

(26) מלכים-א כ, יא.

ואיך נעשית המלחמה עם "כל אויביך מסביב"? — הנה כיון ש"ראשית גוים עמלק"²⁷, היינו, שעמלק הוא ראשית ושורש ומקור של כל הגוים²⁸, הרי מובן, שע"י המלחמה נגד קליפת עמלק בעבודה הרוחנית, נעשה הנצחון על "כל אויביך מסביב" בעבודה הרוחנית, ועי"ז נעשה מעמד ומצב ד"בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב" כפשוטו, ואז יוכל לקיים גם הציווי "תמחה את זכר עמלק" כפשוטו.

ו. ובהקדמה:

לכאורה אינו מובן: מהו הקשר והשייכות בין עבודה רוחנית למלחמת עמלק — הרי הכוונה במצות מלחמת עמלק היא למלחמה כפשוטה בגשמיות (כמסופר בפרטיות בהפטרה אודות מלחמת שאול המלך נגד אגג מלך עמלק), ומה שייך ענין זה למלחמת עמלק בעבודה הרוחנית, שתביא לכך שיוכלו לקיים מלחמת עמלק כפשוטה?!

ועד"ז נשאלת השאלה על מ"ש' בנוגע לפורים: "והימים האלה נזכרים ונעשים", כידוע הפירוש בזה²⁹, שכאשר "נזכרים" כדבעי, הרי זה פועל שיהיו "נעשים" בפועל — דלכאורה, מהי השייכות של "נזכרים" ל"נעשים", בה בשעה שהחילוק בין זכרון ("נזכרים") למעשה ("נעשים") הוא כמו החילוק בין דבר רוחני לדבר גשמי, וא"כ, איך אפשר לומר שע"ז ש"נזכרים" כדבעי אזי "נעשים" בפועל?

אך הענין בזה — שכן הוא בכללות העולם, שכל הענינים שנמצאים למטה בעוה"ז הגשמי, נלקחים ומשתלשלים מהעולמות העליונים שהם עולמות רוחניים, כך, שכל הענינים הגשמיים נמשכים מהענינים הרוחניים, ועד כפי שהם בעולם האצילות, אשר, עם היותו עולם האחדות³⁰, ש"איהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד"³¹, רצה הקב"ה שע"י פרסאות ומסכים כו' יומשכו ממנו הענינים כפי שהם בעולמות הרוחניים שלמטה ממנו, ועד שממנו יתהוו גם הענינים הגשמיים שבעוה"ז הגשמי. וכשם שבכללות העולם, שרש ומקור של כל הענינים הגשמיים הם הענינים הרוחניים — כן הוא גם בנוגע לעמלק וכל הגוים, שנלקחים ומתהווים משרשם ומקורם ברוחניות.

ומזה מובן, שכאשר יהודי נלחם נגד "כל אויביך מסביב" בעבודה

27 בלק כד, כ.

28 ראה תו"א מג"א צה, א. ד"ה זכור תרס"ה (סה"מ תרס"ה ע' רי ואילך). ובכ"מ.

29 ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

30 ראה זח"ג פג, א. עבוה"ק ח"א פ"ב.

וראה גם סה"מ תרנ"ט (בהוצאה החדשה) ע' סב. וש"נ.

31 תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

הרוחנית שבנפשו, ע"י המלחמה נגד "ראשית גוים עמלק" ברוחניות — הנה עי"ז שמנצח במלחמה הרוחנית, הרי זה פועל הענין ד"בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב" כפשוטו, ואז יוכל גם לקיים את הציווי "תמחה את זכר עמלק" כפשוטו.

ז. וההתחלה בזה היא — "זכור את אשר עשה לך עמלק":

אע"פ שלכאורה יכולים לחשוב שאין תועלת בזכירה זו, שהרי גם לאחר הזכירה אי אפשר לצאת ולהלחם בעמלק, כיון שצריך להמתין למעמד ומצב ד"בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב" — הנה האמת היא, שהזכירה אודות עמלק מעוררת שיחם לבבו כו', להלחם נגד עמלק בעבודה הרוחנית, ועד שע"ז יבוא למעמד ומצב שיוכל לקיים הציווי "תמחה את זכר עמלק" כפשוטו בגשמיות.

ולכן יש צורך בציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק" — לזכור מה שעשה עמלק לבני", ולהתבונן בזה בשכלו, ולא רק באופן מקיף, בכללות הענין, אלא גם בפרטי הענינים: מתי וכיצד הי' הדבר; באיזה מעמד ומצב היו אז בני" — "ואתה עיף ויגע"; ובאיזה מעמד ומצב הי' אז עמלק — "ולא ירא אלקים", וכל שאר הענינים שבזה.

ויש להוסיף בביאור דיוק הלשון "ולא ירא אלקים":

מצינו שפרעה אמר "לא ידעתי את ה'"³², ובמילא לא שייך שיהי' ירא ממנו; אבל בנוגע לעמלק לא נאמר ש"לא ידע אלקים", אלא "לא ירא אלקים", היינו, שהוא יודע אודות מציאותו של הקב"ה, ויודע שהוא נקרא "אלקים", שפירושו "בעל היכולת ובעל הכחות" (כמבואר בשו"ע³³), ואע"כ, עומד במעמד ומצב ש"לא ירא אלקים".

וזהו גם מה שמצינו בנוגע לעמלק ש"יודע את רבונו ומכוין למרוד בו"³⁴, היינו, שהוא יודע לא רק אודות מציאותו של הקב"ה, אלא הוא יודע גם שהקב"ה הוא "רבנו", בעה"ב שלו, ובידעו שהוא "רבנו", ה"ה "מכוין למרוד בו", היינו, לא רק שעושה בפועל נגד רצונו (לא רק בשוגג, אלא) אפילו במזיד, אבל לתאבון, בגלל שיש לו תאוה חזקה שאינו יכול להתגבר עלי', אלא כל כוונתו היא "למרוד בו".

וכאמור, שכאשר יהודי מתבונן בכל הנ"ל, הרי זה מעורר אצלו את הרצון להלחם נגד עמלק בעבודה הרוחנית (שע"ז יבוא גם למלחמת עמלק כפשוטה).

(34) תו"כ ופרש"י בחוקתי כו, יד. וראה לקו"ש דלקמן בפנים (ס"י) הערה 29. וש"נ.

(32) שמות ה, ב.

(33) א"ח סוס"ה.

ח. והמלחמה בעמלק בעבודה הרוחנית היא — לבטל הענין ד"אשר קרן", מלשון קרירות²²:

ענינו של עמלק הוא — שמנסה לקרר יהודי ולומר לו שאין מה להתפעל מזה שהקב"ה עושה נס, כיון שלגבי הקב"ה אין זה פלא³⁵; הקב"ה ברא את העולם כולו, והוא בעה"ב על העולם כולו לעשות בו כרצונו, וא"כ, טוען היצה"ר, מהי ההתפעלות מזה שהקב"ה קרע את ים סוף — הרי לגבי הקב"ה אין זה פלא, ומהו הרעש כ"כ (וואַס איז אַזוי דער געוואַלד"?)! ...!

ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט³⁶ על הפסוק³⁷ "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שבכל רגע ורגע ("לעולם") מוכרח להיות "דבר ה' בשמים ובכל הנבראים כדי להוותם ולהחיותם מחדש, כמאמר "המחדש בטובו .. תמיד מעשה בראשית"³⁸, וא"כ, מהו הפלא שלמשך זמן עשה הקב"ה שמי ים סוף יהיו נצבים כמו נד וכחומה, ולא יהיו נגרים במורד כדרכם וטבעם?! — לגבי הקב"ה אין זה פלא כלל, שהרי אילו הי' הקב"ה נוטל את החיות של הים (ואינו צריך אפילו ליטול את החיות, אלא די בכך שלא ימשיך לו חיות חדש), הי' מתבטלת לגמרי כל מציאותו של ים סוף, ומהו הפלא בכך שלמשך זמן שינה הקב"ה את טבעו?!

ועל זה היא המלחמה הרוחנית נגד עמלק — שלא להניח לעמלק לקרר אותו, בידעו, שטענתו של עמלק שאין מה להתפעל מענין של נס, היא רק בגלל ש"יודע את רבונו ומכוין למרוד בו", והיינו, שאין זה באופן שמתבונן בשכלו ומגיע לידי מסקנא שאין פלא בכך שהקב"ה יכול לעשות נס, ולכן טוען שאין להתפעל מהנס דקרי"ס וכיו"ב, אלא טענתו היא רק בגלל ש"מכוין למרוד בו", ולכן לא מתפעל יהודי מטענותיו של עמלק, אלא עובד את הקב"ה כדבעי, מתוך חיות וחום כו'.

והכח לזה — להיותו "א וואַרעמער איד", מצד נשמתו, עלי' נאמר³⁹ "רשפי' רשפי' אש שלהבת י"ה".

36) תניא שעהיחווה"א בתחלתו.

37) תהלים קיט, פט.

38) נוסח ברכות ק"ש.

39) ש"ה ש, ח, ו.

35) ראה ד"ה זכור תרס"ה פ"ד (סה"מ

תרס"ה ע' ריד). תרפ"ז פ"ו (סה"מ תרפ"ז ע'

קלד). וראה גם שיחת פורים תשכ"ג סי"ט

(תו"מ חל"ו ע' 221). שם חס"ג ע' 278.

וש"נ.

והביאור בזה:

בהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור שלא יהי ניכר כלל מציאותה הקודמת. או שינוי שאינו חוזר לברייתו, ובפרט שאסור לצער את בע"ח יי וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומה מובן, שגם כאשר תצא בהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להוכר על ידה שמם של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק גם כשתעבור לרשות ישראל מכיון שלא תשתנה (שינוי גמור) מצורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

מש"כ בנכסים אחרים — אין הכרח ל"מחות" אותם, ודיו וצריך — ע"פ פש"מ — שינוי באופן שלא יזכירו הנכסים שם עמלק. ואולי י"ל דדברים אלו, מאחר שאינו מוכרח שי"ש ארו לעולם במציאותם הקודמת, הנה ע"י שינוי הרשות — שנכנסו לרשות אחרת ואפשר לשנותם, אין בטבע ה"אדם לומר עליהם אח"כ "זו של . . . היתה". נכסים אחרים (דבר דומם וכו'), אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים טובות ומרגליות "מאחר שיכולים לשנותם") אין מציאותם קיימת עד

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובוה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון ע"י ש"יאמרו עליהם "זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים יי.

17) במדרש תהלים (מזמור ט, ו. הובא בילקוט שם): "תני בשם רבי אלעזר שבועה נשבע הקב"ה . . . שלא להשאיר זכר עמלק לא גין ולא נכד . . . שלא יאמרו אילו זה של עמלק הי' . . . שנא' אבד זכרם המה". ולכא' משמע מזה דמחית עמלק שייך לא רק בבע"ח אלא גם באילן כו'.
אבל: א) המדובר שם הוא לא כצווי שעל בני' במחית עמלק אלא "נשבע הקב"ה . . . שלא להשאיר", מה שיעשה הקב"ה. (וכי ככתוב שלפניו "שמם מחית" ובמדרש שם (הובא בפירש"י שם): "שנא' מחה אמהה גו'"). ב) ועיקר: בפשטות דרו"ל הנ"ל אינו מדובר בכלל על איבוד אילן כו' של עמלק אלא "שלא להשאיר . . . לא גין ולא נכד" של עמלק ועי"ז יאבד (גם) זכרם "שלא יאמרו אילו זה של עמלק כו' שהרי אין מציאות עם עמלק. (אבל ראה במדרש תהלים באבער דשם הוא באורי' קצת). ולה" עיר מרבינו בחי"ט"פ בשלח ד"המלחמה וה" שלל הכל הי' אסור בהנאה כו'".
וע"פ הנ"ל אפי' שגם במכילתא ופס"ז בשלח שם כ"ה הפירושו, (שאין הכוונה בזה "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" שימחה גם הבע"ח של עמלק, כ"א שע"יז שלא יגיד "גין ונכד" של עמלק יאבד זכרם גם מהבע"ח שלהם)** שהרי אי' שם אותה

המימרא בשם ר' אלעזר (אלא שמוסיף "המור דע"י) וע"ז אותו הל' "נשבע הקב"ה אם אניח" (אלא שמסיים "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" במקום "אילו זה"). אבל בפס"ז כאן הוא באורי'א.

18) ראה לקו"ש ח"ו ע' 150, ובהערה

*) וכן הביא רש"י בס"פ בשלח (ששם מדובר ב"מחה אמהה") הכתובים דתהלים שם.

** ועפ"ז אין המכילתא וכו' מקור דפרש"י דין, ולא כמ"ש מהר"י פערלא (לטהמ"צ דס"ג) ח"א רסב, א. ועוד, דמקור פרש"י זה הוא מהמכילתא בס"פ בשלח.

מינוי מלך, דערנאך להכרית זרעו של עמלק און נאכדעם דער בנין ביהב"ח.

ד.ה. דא איז ניט נאך א סדר אין זמני החיוב וקיום המצות מצד די אידן — „נצטוו ישראל“ (מצד דעם גברא), נאך דאס איז א פרט אין מינוי מלך: מצד דעם גדר פון מלך דארף זיין מלחמת עמלק.²⁸ ובנין ביהב"ח, און מצד דעם גדר פון בית המקדש, פאדערט זיך אז עס זאל זיין מינוי מלך.²⁹ ומלחמת עמלק.

²⁸ להעיר שכשבשק משה (פנחס כו, טז"ו) „יפקוד ה' אלקי הרוחות גוי“, אמר „אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם גוי“ ובספרי ובמפרשי התורה שהוא מלחמה, ובפרשי שם „לא כדרך מלכי האומות כו משלחין חיילותיהן למלחמה כו, וכדרך שעשה יהושע. וכן בידו כו“י. ולהעיר שנגמרא (סנהדרין שם) ובספרי (ראה) שם הביאו לראי' שמינוי מלך הוא לפני מלחמת עמלק, כשהוא אומר כי יד על כס ייה מלחמה לה' בעמלק ואין כסא אלא מלך שנאמר כו“, והרי ע"ז דרשו רז"ל (נסמן לקמן הערה 75 וראה הערה 76), שהכסא שלם תלוי במחית עמלק, וראה רמב"ם ס"פ בשלת. לקמן הערה

³¹

²⁹ להעיר מזה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך כו“ ובנועות יד, א במשנה. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"א. וגם לפי הדיעה כגמרא שם (טו, א) „באחז מכל אלר, כ' הריטביא (שבנועות שם) ד,למצוה בעי' כולה. וראה צפ"נ לסנהדרין שם.

בעיון יעקב לעי' סנהדרין שם כ', דמשמעות הש"ס דלא קמסתפק כלל אי לבנות ביהמ"ק תחלה קודם העמדת מלך לפי מילתא דפשיטא דהעמדת מלך קודם דאיתא בבב"ב (ד, א). ועדיין הוא בשרת בית הלוי ח"ב ס"א סק"ח (בהגהה), דפשיטא ל' דמלך קודם מצד הניל דאיא לקדש העורה אלא במלך. אבל בהרי"ף לעי' שם, דגם בזה מסתפק ל' וגם דמשמע מהגמ' (ובפרט מפרשי הניל) דשייכותם הוא גם: א) מצד קיום המצוה — פועל, ב) מצד הנפעל שישנו מלך והכרתת זרעו של עמלק, ולא רק מצד המציאות דמבלי מלך איא לקדש העורה וכיו"ב. וראה לקמן הערה 31, 32. ולהעיר ממו"נ ח"ג פמ"ה.

(*) וראה רמב"ם שם פ"א ה"ד. ס"ד. וראה לקו"ש ח"ח ט' 299 הערה 56.

ו. דער ביאור בזה: די דריי מצות זיינען (בל' רש"י) „תלויות זו בזו“. ד.ה. הגם אז זיי זיינען דריי באזונדערע מצות, איז אָבער יעדער מצוה (אויך) א פרט, בריינגט שלימות אין די אַנדערע צוויי: שלימות מצות מינוי מלך ווערט דערגרייכט ווען ס'ווערן אויך אויס-געפירט די מצוות פון להכרית זרעו של עמלק ובנין בית הבחירה.²⁷ און עדין ביי די אַנדערע, ביז אַז שלימות קיום מצות בנין בית הבחירה איז פאַרבונדן מיטן קיום המצוות פון מינוי מלך ומלחמת עמלק.²⁸

און בהמשך לזה לערנט מען ווייטער אַרויס פון פסוק, אַז די שייכות פון „זו בזו“ איז אויך בנוגע דעם סדר: פריער

²⁷ סנהדרין שם ד"ה שלש מצות.

²⁸ מעין זה (אף שאינו ממש אותו ענין): במינוי 70ן — מלך ישראל, מבית דוד, נמשח בקרו, על כל השבטים. ועוד. במזלג — באופן דיהושע, שאול, בימי המן, דכל יחיד. ועוד.

בביהב"ח — משכן וכו', בית ראשון, כשחסרו בו ה' דברים, ב"ש. ועוד.

‘ועדין בשאר מצות — ולדוגמא: תשיר בס"ע, לאחר תשי'. ציצית, תכלת בציצית. ואכ"מ.

²⁸ ואפשר שיה"י רק לכתחילה, או גם לעכב — וראה הדוגמאות דבהערה הקודמת. וראה לקו"ש ח"ח (ע' 215) די"ל דמ"ש במשנה (מדות פ"א מ"ג ד) „חמשה שערים היו כו“ — „שבעה שערים היו“ (אף שמפרשם לאח"י) רמזו שכולם הם מציאות אחת וכ"ז שלא ישנם כל השערים אין לא' מהם דין שער ויעיד מכות ט, ב. שש ערי מקלט כו'.

[און דעריבער בריינגט דאָרט דער רמב"ם (אין הלכה ב') די פסוקים³⁰, ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו', די רא"י פון פסוק איז ניט בלויז אויף דעם סדר פון זמן המצות — אויף דערויף וואָלט געווען גענוג די (ערשטע) פסוקים וואָס די גמרא בריינגט, והניח לכם מכל אויביכם וגו' וה' המקום אשר יבחר ה' גו" — נאָר (בעיקר) אַז דאָס איז אַן ענין וגדר אין (קיום מצות), „מלך“ ומלחמת והכרתת עמלק; ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב גו' ויאמר המלך גו"י].³¹

דערמיט ווערט פאַרשטאַנדיק וואָס דער רמב"ם בריינגט אַלע „ג' מצות“ אין הלכות מלכים און אויך אין דער מ"ע אויף בנין המקדש — ווייל זיי זיינען תלוי און געבונדן זב"ז³².

(30) ש"ב ז בתלתו.

(31) עפמשיכ הרמב"ם בסהמ"צ סוף חלק המ"ע, שהם חובה על הצבור לא כל איש ואיש כמו בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק יליע אם הצורך במלך במחית עמלק ובנין בית הבחירה הוא כיון דאז נעשה השלימות גדר צבור (ויומתק לפי זה מה שנצטוו בכניסתם לארץ (דוקא) עפמשי בצפ"ג (לרמב"ם הל' ברכות פ"י ה"א. מהד"ת צ, ב. שרית צפעינ ווארשא (ג.י. תשי"ד) סקמ"ג) דכשנכנסו לא"י דוקא נעשו גדר צבור) אבל לפי זה שונה דין צבור במצות מינוי מלך מבהשאר. או דמצות אלו שייכות במיוחד למלך, כפשטות הכתובים שהביא הרמב"ם וכמ"ש ברד"ק (שמואל שם) דעל המלך מוטל לעשות ולצוות את ישראל כ"י (וראה צפעינ לסנהדרין שם). ועי' דעת היראים סרצ"ט (כהשלם — סתליה). רמב"ן ס"פ בשלה — לענין מחית עמלק דהמלך חייב. ומצד זה נק' מצות על הצבור. וראה לשון הרמב"ם רפ"ה מהל' מלכים (ובה"ה שם) לענין מלחמת עמלק.

(32) ולפי כהניל גמצא דהשייכות דג' מצות אלו

י"ל בג' אופנים: א) מצד הזמן, דזמן חיוב הכרתת זרעו של עמלק הוא לאחר מינוי מלך. וזמן חיוב בנין בית הבחירה הוא לאחר מלחמת עמלק. ב) מצד קיום המצוה, דקיום מצוה בנין בית הבחירה הוא לאחר קיום מצות מינוי מלך ומלחמת עמלק (ועד"ז לאידך, דשלימות קיום מצוה מינוי מלך היא כאשר מקיימים לאח"ז גם הכרתת זרעו של עמלק ובנין בית הבחירה). ג) שלימות בהפצא דבית הבחירה כאשר הוא נעשה לאחר מינוי מלך ומלחמת עמלק (וכן לאידך שלימות גדר מלך כאשר לאח"ז הוא מלחמת עמלק ובנין בית הבחירה). ובפרט לפי משנת"ל הערה 29.

אבל י"ל דשלימות ההפצא אינה תלוי' בסדר קיומם, כ"א רק בהמצאות דכל הג'. ודוגמא בתשיר — שמספיק ש,כל זמן שבין עיניך יהיו שנים, או שציל גם והי' לאות ע"י (והדר) ולטוטפות בין עיניך. ונפק"מ בהיקדים תשיר — האם צריך לחלצו ולהניח תש"י ותשיר. וראה לקושי ח"ט ע' 47 ואילך.

בסגנון פשוט יותר ג' אופנים הניל: א) מצד הפועל, ב) פעולה, ג) נפעל.

(*) להטיר משורית הרשב"א ח"א סקמ"ח. המלך כצבור שהצבור וכל ישראל תלוי' בו. וראה בארבעה לקושי ח"ט ע' 165 ואילך.

44) ואף שהמצוה היא לאחר מלחמת עמלק, הרי מב' הכתובים שבגמרא (ורמב"ם הל' מלכים), והניח לכם מכל אויביכם גר' והי' המקום כו" (ובפרט שבפשטות התחלת הכתוב היא, ועברתם את הירדן וישבתם בארץ גר', וראה פרשיי סנהדרין שם ד"ה בכניסתם לארץ), וה' הניח לו מסביב מכל אויביו מוכח שבנין הבית שייך למצב דמנוחה. וראה חדא"ג סנהדרין שם. ספרי דבי רב שם. ולהעיר מהג"י (הובא בדק"ס שם) והי' בהניח לך היא מכל אויביך — הכתוב דפ' תצא במחייית עמלק. ובספרי ראה לפנינו (לא הובא המשך הכתוב, והג"ח לכם גר' כ"א התיבות לפניו) אשר היא מנחיל אתכם.

49) וכ"ה הסדר דג' מצות אלו בבנין בית השלישי כנרמב"ם רפי"א מהלכות מלכים המלך המשיח וכ"ו יכונה המקדש. ובה"ד שם: יעמוד מלך

(*) ע"פ הילקוט שמואל א (כח) מס"ט.

כו' וילחום מלחמות ה' (סתם) — כולל מלחמת
עמלק ולאחר הכרתת זרעו כו' ומצב דמנוחה —
כו' אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו
(תיבות אלו נשמטו עיי הצנזור) — אז — ובנה
מקדש במקומו. וראה הר המור"י שם סק"ב.
אבל בנוגע לכנין בית שני דלא ה"י שם מלך וכו'
(רמב"ם פ"ז מהל' ביהביח הי"ד, וברמב"ם שם, ובמה
נתקדשה בקדושה ראשונה כו'), אולי י"ל דאין צריך
כיון שהוא המשך דבית המקדש הא'. וראה קונטרס
דרישת ציון וירושלים בשו"ת שאילת דוד בתחלתו.
ולעיר מרמב"ם הלכות מלכים פ"א הי"ז, כיון
שנמשח דוד וכו' והרי המלכות לו ולבניו כו' ובה"ט
שם. וראה צפ"ע"ג סנהדרין שם. ועוד. ואכ"מ.

מצות וואָס ענינם איז זכרון — וואָס אפילו ווען דער זכרון דאַרף זיין בדבור, איז אָבער תוכנו ותכליתו מחשבה וכוונת האדם: אמיתית הזכרון איז ניט דער דערמאָנען בפה (ובמחשבה — עוברת) דעם ענין הנזכר, נאָר אַז דאָס זאָל עס „דערנעמען“, זיין גאַנצן מהות, ער לעבט איבער דעם ענין וואָס ער איז זוכר²⁴. וכמובן אויך פון לשון הרמב"ם בנוגע זכירת עמלק²⁵ אַז דאָס דאַרף בריינגען דערצו אַז „נעורר הנפשות במאמרים להלחם בו“.

ד. דער ביאור בזה:

איז מצות בכלל זיינען דאָ דריי סוגים: מצות שבמעשה, מצות שבדבור, און מצות שבמחשבה. און די שלימות אין קיום המצות איז, אַז אויך מצות שבמעשה זאָלן זיין מיט כוונת ומחשבה האדם; און לאידך: אויך מצות שבדבור ובמחשבה זאָלן פועל זיין אויף דעם מענטשן ביז איז מעשה בפועל²³.

ועי'ד אמונה שבלב — וואָס דאַרן פועל זיין קיום כל המצות, וכמחז"ל: בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחי'.

צווישן אַט די מצות (שבדבור ובמחשבה) גופא זיינען אויסגעטיילט די

24) וכאותו שנתעלה בזכרו איך שהלך למלך (לקו"ד ח"א קסד, א ואילך). וראה דרמ"צ מצות זכירת מעשה עמלק בסופו (צח, ב ואילך). אוה"ח שם ע' איתשצו ואילך.
25) סהמ"צ מ"ע קסט.

23) להעיר מלקו"ת ר"ס פנחס. וראה ספר הגלגולים פ"ד.

23) מכות כד, א.

ס"ה: בהחילוק בין מצות דאורייתא, דרבנן - עד"ז בשל ויקרא-זכור תשמ"א ס"ג

- ש"פ ויקרא, פ' זכור -

ב

ג. פון די עילויים און חידושים אין דעם וואס קריאת פרשת זכור איז א מ"ע מה"ת, איז, ווי דער עילוי און חידוש פון מצוות דאורייתא בכלל (לגבי מצוות דרבנן) - אז זיי האבן א שטארקער פעולה אויף (און אין) וועלט; זיי סוען-אויף ניס נאר אין דעם גברא נאר אויך אין דער חפצא שבעולם, ניס נאר אין דעם אידן נאר אויך אין דעם מיט וואס דער איד איז מקיים די מצוה, ווי גערעדט כמ"פ (און שוין געדרוקט און איבערגעדרוקט?).

וואס דאס איז כולל (ניס נאר גברא און חפצא כפשוטו, דער מענטש און די וועלט, נאר) אויך דער חפצא שבגברא גופא, כידוע אז אין גברא גופא איז דא גברא שבגברא און חפצא שבגברא, און א מ"ע מה"ת סוט-אויף ניס נאר אין גברא שבגברא נאר אויך אין חפצא שבגברא,

ווי (לדוגמא) אין מצות תפילין [וואס "הוקשה כל התורה לתפילין"⁸]: א חלק פון מצות תפילין באשטייט אין דעם אז עס דארף זיין (די כוונה פון) לשעבד הלב והמוחי -

איז דא דער חלק הגברא (שבגברא) שבזה - דאס וואס דער גברא דארף אין דערויף טאן, אז ער איז מחליט און מקבל אויף זיך (נאך פאר קיום המצוה בפועל) צו מקיים זיין די מצוה פון לייגן תפילין און משעבד זיין לבו ומוחו, ביז אז ער סוט אזוי בפועל;

און דערנאך איז דא די חפצא (שבגברא) שבזה - אז עס ווערט א שינוי אין דעם לב ומוח עצמם.

ד.ה. אז אע"פ אז אויך איידער ער האט געלייגט די תפילין און משעבד געווען לבו ומוחו איז ער געווען פון "מאמינים בני מאמינים"¹⁰, און ביי אים איז אויך פריער געווען קבלת עול, ובפרט לויט מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹ אז א חסיד איז א קבלת-עול'ניק - אעפ"כ, ווען ער לייגט די תפילין איז ער משעבד לבו ומוחו ביז אז אין זיי ווערט א

- הוספה -

(7) לקו"ש השבועי ס"ה. וש"נ. (8) קידושין לה, א. וש"נ.
(9) טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סכ"ה ס"ה (סי"א). וראה ב"ח כאן;
לטואו"ח ס"ח, ר"ס תרכה. (10) שבת צז, א. (11) ראה סה"מ
תש"ד ע' 5.

ג - ש"פ ויקרא, פ' זכור -

הוספה און א שינוי לגבי ווי זיי זיינען געווען לפני זה.

קומט דאך אויס, אז אין דעם קיום הכצוקה איז דא די פעולה פון דער מצוה אין גברא שבגברא - דער (חלק פון דער) מצוה וואס ער טוט; און אין חפצא שבגברא - דער שינוי און הוספה וואס ווערט אין דעם לב ומוח שלו.

ד. דאס איז אבער ניט דער אמת'ער ענין פון חפצא, ובמילא אויך ניט דער אמת'ער אויפטו וואס א מ"ע מה"ת פועל'ס אין א חפצא - ווארום דאס איז אלץ א חפצא שבגברא, א חלק פון א אידן;

דער אמת'ער ענין פון חפצא, איז - די חפצא פון עולם כפשוטו, און דער אמת'ער אויפטו וואס א מ"ע מה"ת פועל'ס אין חפצא איז - דער ענין פון מאכן א דירה לו ית' בתחתונים¹², אין דעם תחתון וואס אין תחתון למטה ממנו (בלשון התניא¹³),

וואס אויף דעם פאדערט זיך אז ער זאל ארויסגיין פון זיינע ד' אמות - אין וועלט און דארטן מאכן פון רי דברים תחתונים אין וועלט א דירה לו ית'.

12) ראה תנחומא נשא סז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו. 13) שם. 14) תניא רפ"ב. 15) ראה תניא רפל"ב. 16) שבת צג, ב (במסנה). רמב"ם הל' שבת פי"ח הכ"ה. 17) סה"מ חרע"א ס"ע קפד. חש"א ע' 19. חש"ב ע' 61.

בהבנה והשגה בשכל ומחשבה (און אויך אַראַפּבריינגען בדיבור²²), מצות אין ענינן — מעשה: האָבן די מרגלים געוואַלט בלייבן אין מדבר, וואו דער עיקר עסק פון אידן אין געווען לימוד התורה, און ניט אַרײַנגײן אין א״י, וואָס דאָרט אין דער עיקר עבודה אין מעשה המצות.

אַבער — לא המדרש עיקר אלא המעשה²³: די כוונה פון דער בריאה אין לעשות לו ית' דירה בתחתונים, און דאָס ווערט אויפגעטאָן (בעיקר) דורך עבודה בתחתונים — מעשה המצות אין די דברים גשמיים.

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם וואָס עס רעדט זיך בכ״מ¹⁶, אָז דער מקור פון חטא המרגלים אין געווען דאָס, וואָס זיי האָבן ניט געוואַלט אַרײַס-גיין פון (זייער סדר החיים אין) מדבר און קומען אין ארץ ישראל, אָן ארץ נושבת — וואָס מ'האַט זיי אָנגעזאָגט¹⁷: כי תבואו אל הארץ גו' שש שנים תזרע גו', עס דאַרף זיין אדם חורש אדם זורע¹⁸, מ'דאַרף זיך פאַרנעמען מיט ענינים גשמיים: ובלשון החסידות¹⁹: זיי האָבן ניט געוואַלט אַראַפּנידערן פון עולם המחשבה (אין עולם הדיבור, ובפרט) — אין עולם המעשה.

אין עבודת ה' גופא — איז דאָס דער חילוק צווישן תורה און מצות²⁰: תורה איז היא²¹ חכמתכם ובינתכם — לימוד

22) עירובין נד, א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סי"ב. וש"נ. תניא רפליז. שם ספליח (וברפליח — לא נזכר ת"ת. ואכ"מ).

23) אבות פ"א מ"ז.

16) לקו"ת ריש פרשתנו. אה"ת שם. וראה גם לקו"ש ח"ד פ' שלח.
17) בהר כה, ב"ג.
18) ראה ברכות (לה, ב) אפשר אדם חורש כו' וזורע כו' תורה מה תהא עלי'.
19) לקו"ת שם רד"ה ויאמרו (מע"ח). ועיי"ש לח. ב ובסוף המאמר.
20) ראה לקו"ת שם סד"ה שלח.
21) ואתחנן ד, ו.

* * *

נא. הכיבוד בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — החיבור דוא"ו בה"א בעבודת האדם:

ענינם של האותיות ו"ה בעבודת האדם הוא — "עסק התורה והמצוות בקול ודיבור או מעשה"²¹⁵. ובפרטיות: אות וא"ו קאי על לימוד התורה — ששה סדרי משנה, ואות ה"א קאי על קיום המצוות — ע"י ג' הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, שהם כדוגמת ג' הקוין דאות ה"א, "שני קוין מחוברים שהם בחי' מחשבה דיבור, וקו הג' הוא בחי' מעשה, וכמ"ש²¹⁶ אף עשיתיו"²¹⁷. וזהו הענין דחיבור ו' בה' (ז"א ומלכות, מלכא ומטרוניתא) — החיבור תלמוד עם מעשה, ב' הקוין דמשפיע ומקבל (כנ"ל סכ"ט).

נב. ביאור הקשר דכל הנ"ל עם פ' זכור²¹⁸:

בנוגע לענינו של עמלק — שזהו התוכן דפ' זכור, "זכור את אשר עשה לך עמלק" עד ל"תמחה את זכר עמלק" — דרשו חז"ל²¹⁹ בפירוש הפסוק²²⁰

212) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב. 213) אבות פ"ר מ"ג. 214) שמות ג, ח. 215) אגה"ת ספ"ד. 216) ישע"י מג, ז. 217) תר"א מג"א צה, סע"ב ואילך. 218) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חכ"א ע' 204-5. וש"נ. 219) פרש"י עה"פ. תנחומא ס"פ תצא. ועוד. 220) ס"פ בשלח.

בלתי מוגה

"כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק". "אין שמו שלם כו' עד שימחה זרעו של עמלק", ועד אז — "כי יד על כס י"ה", אותיות י"ה בלבד.

ונמצא, שענינו של עמלק הוא — שמנגד לאותיות ו"ה דשם הוי', שלכן, כל זמן שעמלק קיים ישנו י"ה דשם הוי', והחסרון הוא בנוגע לאותיות ו"ה. ועפ"ז מובן הקשר ד(חיבור)ו' בה' למלחמת עמלק — מכיון שהענין דמלחמת עמלק בעבודה הרוחנית נעשה ע"י שלימות העבודה דו"ה, לימוד התורה וקיום המצוות.

נג. ובפרטיות יותר — מלחמת עמלק בעבודה הרוחנית ענינה — החיבור ד"ה עם ו"ה:

י"ה — קאי על העבודה ד"הנסתרות לה' אלקינו", דחילו ורחימו דבמוחא ולבא", הידיעה בשכל והרגש שבלב, ואילו ו"ה קאי על קיום התומ"צ בפועל — "והנגלות לנו ולבנינו", "והנגלות" — ו"ה נגלות.

וענינו של עמלק — להפריד בין י"ה לו"ה, היינו, שהידיעה בשכל והרגש שבלב, כח"י י"ה, לא יפעלו על קיום התומ"צ בפועל, כח"י ו"ה. ובוה צריך להיות המלחמה בעמלק — לחבר את העבודה ד"ה עם העבודה דו"ה, ועד שע"ז פועלים את החיבור ד"ה עם ו"ה בשם הוי' — שיהי' השם שלם.

ויש לקשר זה עם דברי המשנה²²¹ "מגילה נקראת בי"א כו' בט"ו" — כמבואר בשל"ה²²² שי"א "כמנין אותיות ו"ה מהשם (הוי') והמנין המרובה ט"ו כמנין י"ה", ולכן, התחלת קריאת המגילה (שתוכנה — מחיית עמלק, שהמן האגגי מזרעו) בי"א, מכיון שעיקר ההתנגדות של עמלק הוא לבח"י ו"ה (י"א), ושלימותה נכולל השלימות אצל מי שכבר קרא את המגילה בי"א, כמבואר בפוסקים²²³ שאם יש באפשרותו — צריך לקרותה בזמנה, עד לתכלית השלימות דכרכים מוקפים חומה — בט"ו (כאשר קיימא סיהרא כאשלמותא), שלימות העבודה ד"ה.

ויש להוסיף שגם שלימות העבודה ד"ה מרומזת בחיבור דו' בה' (המדובר בזהר והערות אמו"ר) — כידוע ששרש בח"י ו"ה הוא בבח"י י"ה²¹⁷, וכמודגש גם בזה שה"א אחרונה (ו"ה) וה"א ראשונה (י"ה) קשורים זה בזה, בינה ומלכות, ובפרטיות יותר — בינה ותבונה שבכינה, אות מ"ם ואת סמ"ך (בדוגמת הענין דמרובע (מ"ם) ועגול (סמ"ך) המוזכר לעיל (ס"כ)).

מ. דער ענין פון פ' זכור איז - "מלחמה לה" בעמלק מרור דור" 154.

האב איך באקומען פון איינעס א רשימה, וואס איך האב געמיינט אז מ'דארף ניט באווארענען דאס וואס מ'האט דארטן געשריבן:

עס רעדט זיך וועגן דעם ענין אז עמלק איז "יורע את רבנו ומתכוין למרוד בו" 155. אז עמלק איז ניט מנגד צו דעם ענין פון "יודע את רבנו", דער לימוד פון פנימיות התורה, ער איז מנגד אויף דעם אז דער לימוד פון פנימיות התורה זאל אראפקומען אין מעשה הכצונות, אין ו"ה (פון שם הוי" 156),

האט מען געשריבן אין דער רשימה הנ"ל, אז כאילו עמלק קאכט זיך אין לימוד החסידות: אליין לערנט ער זיכער, און ער וויל אז מ'זאל לערנען פנימיות התורה, אז עס זאל זיין "יודע את רבנו"; איס ארט ניט אז מ'זאל לערנען תסידות, איס ארט נאר אז דאס זאל אראפקומען אין פועל ממש!

וואס מ'שרייבט אויף דער רשימה "הנחה", אז ס'איז כאילו ווי איך האב דאס געזאגט, און מ'שרייבט דערצו א מראה-מקום צו תו"א!

וואס דאס איז היפך ההלכה, היפך פון נגלה און היפך פון חסידות וכו'; עס איז א דבר הפשוט אז בן בנו של עשו, דער זיידע פון המק"ל 157 - איז מנגד אויף לימוד פנימיות התורה, און אויך אויף לימוד נגלה דתורה, ווי אויף אלע ענינים שבקדושה!

- דער -

יו"ד סרמ"ו ס"ו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א סי"א. וראה יחידות הנ"ל שבהע' 113. 152) ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' ארבע פרשיות (א) ע' קסו. ע' זכירת מעשה עמלק בסופו (ע' רכג). וש"נ. 153) מג"א או"ח סתרפ"ה. 154) בשלח יז, סז. 155) נסמן בלקו"ש פ' זכור ש.ז. הע' 38. 156) ראה לקו"ש הנ"ל ס"ו ובהנסמן שם בהע' 62, 65. 157) חרגוס שני עה"פ אסתר ג, א.

דער חילוק איז נאר - וואס איז עיקר תפקידו וסליחותו בעולם.

מא. וע"ד ווי דאס איז בצד הקדושה, וואס עס זיינען דא "מארי תורה" און "מארי עובדין סבין" 158 - איז ניס דער פשט אז זיי זיינען מנגדים ונלחמים זה עם זה, אז "מארי תורה" האבן צוטאן נאר מיט תורה, און ניס מיט "עובדין סבין" - נאר זיי סוען אויך "עובדין סבין",

ואדרבה - זיי סוען "עובדין סבין" לשמה, ניס נאר דערפאר וואס "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו" 159 (וואס דאס איז אן ענין בפ"ע) - נאר זיי סוען "עובדין סבין" לשמה,

ועד"ז "מארי עובדין סבין" האבן אויך קביעות עתים בתורה.

דער חילוק איז נאר - וואס איז עיקר תפקידם וסליחותם, אין וואס זיינען זיי "זהיר ספי" 160: "מארי תורה" איז עיקר תפקידם וסליחותם - תורה, און "מארי עובדין סבין" איז עיקר תפקידם וסליחותם - "עובדין סבין".

וואס עד"ז איז דאס אויך אין לעו"ז, אז עמלק איז מנגד אויף אלץ, אויך אויף לימוד פנימיות התורה, ס'איז מערניס וואס עיקר תפקידו וסליחותו איז - צו מנגד זיין אויף דעם אז פון לימוד פנימיות התורה זאל אראפקומען אין מעשה המצוות בפועל, אין ו"ה (שבשם), אבער ס'איז פארשטאנדיק אז ס'ארט אים אויך דער ענין פון י"ה.

מב. נאך א דוגמא לדבר פון צד הקדושה:

עס איז ידוע תורת הכעש"ס 161 אז "עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאר צוליב סאן א אידן א טובה".

וואס עס איז פארשטאנדיק, אז במשך די "זיבעציג אכציג יאר" טוט דער איד א ריבוי תורה ומצוות, און ניס נאר סתם ענינים פון תומ"צ, דרך אגב, נאר אויך ענינים עיקריים -

און אעפ"כ זאגט מען, אז ס'איז רעכט אז די ירידת הנשמה שלו איז צוליב דער טובה וואס ער וועט סאן א אידן;

- אז -

158) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאווה"ז פ' וישב לאדמו"ר האמצעי (כה, א-ב). ולהצ"צ (ע' קלד). 159) יבמות קט, ב. וראה אגה"ק שם. וראה סה"מ תרפ"ח ע' קנ הע' 7. 160) ל' הגמרא - שבת ק"ח, סע"ב. 161) סה"מ קונטרסים ח"ג ע' מו. "היום יום" ע' גא.

- ש"פ ויקרא, פ' זכור - לא

אז אע"פ אז ער טוט א ריבוי ענינים פון תומ"צ, אויך ענינים עיקריים, איז אבער עיקר תפקידו ושליחותו צוליב וועלכך זיין נשמה איז אראפגעקומען למטה - דעם איינמאל טאן א אידן א טובה.

זעט כען דערפון, אז הגם דעם איינמאל טאן א אידן א טובה איז עיקר תפקידו ושליחותו צוליב וועלכך זיין נשמה איז אראפגעקומען למטה - אעפ"כ טוט ער א ריבוי ענינים פון תומ"צ, כולל אויך ענינים עיקריים.

וואס עד"ז איז דאס אויך אין לעו"ז, כנ"ל, אז אע"פ אז עיקר תפקידו ושליחותו פון עמלק בעולם איז - צו מנגד זיין אז פון לימוד פנימיות התורה זאל ניט אראפקומען אין מעשה המצוות - אעפ"כ איז ער אויך מנגד אויף רעם עצם לימוד פון פנימיות התורה, מערניט וואס דאס איז ניט עיקר תפקידו ושליחותו בעולם, כנ"ל.

162) טושו"ע או"ח שם ס"ה. (163) "היום יום" ע' נב.
כש"ס (הוצאת קה"ה) הוספות אוח קכז-קכט. וש"נ.

- ש"פ חצוה, פ' זכור -

ז

ח. און אע"פ אז מצוה זכירת עמלק איז נצחי, און וועט
אויך זיין לע"ל, כנ"ל -

קומט דאס אבער ניט צו מצוה זכירת יצי"מ, וואס זי
איז א מצוה חמידית בכל השנה כולה, אז בכל יום וליילה דארף
מען געדיינקען דעם ענין פון יציאת מצרים -

און אעפ"כ געפינט מען ניט, כנ"ל, אז מ'זאל מהקן

- זיין -

(31) עא, א. (32) משלי ו, כג.

ח - ש"פ תצוה, פ' זכור -

זיין א קריאה בחורה פאר זכירה יצי"מ, און ניט נאר ניט קיין קריאה מדאורייתא, נאר אפילו ניט קיין קריאה מדרבנן.

משא"כ בנוגע צו דער מצוה פון זכירה עמלק, איז אע"פ וואס זי איז ניט קיין חיוב תמידי [און כאטש אז מ'דערמאנט מעשה עמלק בכל יום אין די שש זכירות - קומט דאס אבער ניט צו דעם חיוב פון זכירה יצי"מ, פעמיים ביום, כנ"ל], וואס מצד זה איז זי בפשטות ניט מיטן זעלבן חוקף ווי זכירה יצי"מ - מאכט מען אבער דערפון א קריאה בחורה, און א קריאה וואס איז מדאורייתא!

ט. לכאורה וואלט מען געקענט ענטפערן, אז דערפאר גופא וואס זכירת יצי"מ איז אן עיקריות'דיקע און פנימיות'דיקע מצוה, וואס חיובה איז באופן תמידי - דערפאר מאכט מען פאר איר ניט קיין קריאה בחורה.

משא"כ בנוגע צו זכירת עמלק, איז וויבאלד אז דאס איז א חיוב נאר איין מאל אין יאר - דערפאר ווען עס קומט דער איין מאל אין יאר, מאכט מען די זכירה מיטן גאנצן חוקף - אז מ'זאל קורא זיין פ' זכור בחורה מיטן גאנצן שטורעס.

וואס דורך דעם וואס מ'וועט דאס סאן מיט א חוקף דעם איין מאל אין יאר וועט דאס פועל'ן אז מ'זאל דאס ניט פארגעסן א גאנצן יאר,

וכמבואר ב"דער טעם אויף דעם וואס חיוב זכירת עמלק איז פעם אחת בשנה - ווארום במשך פון י"ב חודש פארגעסט א מענטש ניט אויף א זאך [ווי די גמרא זאגט "אין המת משתבח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חודש"], ובמילא אז מ'וועט אים דערמאנען דעם ענין פון עמלק פעם אחת בשנה, וועט ער דאס זיכער געדענקען.

דאס איז אבער א טעם קלוש און א ביאור קלוש.

י. נהביאור בזה בדרך אפשר, ובהקדם:

דער ענין מיוחד מיט וואס זכירת עמלק איז אויסגעטיילט פון זכירת יצי"מ באשטייט אין דעם וואס מ'לייענט בחורה פ' זכור, וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דער ענין פון זכירת עמלק האט א שייכות מיוחדת מיט דעם ענין החורה, משא"כ דער ענין פון זכירת יצי"מ איז ניט פארבונדן דוקא מיט דעם ענין החורה.

- והביאור -

(33) שו"ת חורת חסד סל"ז ס"ג (מספר מיני חרגימא להגאון ר"י (פיק) בערלין, בסופו). (34) ברכות נח, ב. וראה פרש"י שם ד"ה ככלי אובד.

והביאור בזה:

דער ענין פון יצי"מ בפשטות איז אז "עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם" ³⁵ - דער ארויסגיין פון עבדות, "מתחת סבלות מצרים" ³⁶ ("ערוח הארץ" ³⁷) לחירות.

ועד"ז יצי"מ ע"פ פנימיות הענינים איז - דער ארויס-גיין פון מצרים וגבולים ³⁸, כולל אויך פון די מדוה"ג דקדושה, אויך גיין "אל ארץ טובה ורחבה" ³⁹, די עבודה פון "ואתהלכה ברחבה" ⁴⁰ - אז מ'שטייט למעלה ממדוה"ג לגמרי.

וואס דער ענין פון יצי"מ איז א כללות'דיקער ענין אין אלע ענינים פון מענטשן, אנהויבנדיק אין כללות תומ"צ, ביז אין "בכל דרכיך דעהו" ⁴¹, אויך ביז אין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ⁴².

ד.ה. אז דאס איז ניט פארבונדן מיט דעם ענין התורה דוקא.

משא"כ זכירת עמלק איז פארבונדן דוקא מיט דעם ענין התורה. והביאור בזה:

דער ענין פון זכירת עמלק בפשטות איז - "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים" ²⁰, וואס "בדרך" גייט בפשטות אויף דעם דרך צו וואו די אידן זיינען געגאנגען ארויסגייענדיק פון מצרים, וואס דאס איז צו מ"ת, ווי עס שטייט ⁴³ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה",

וואס "ההר הזה" איז "הר סיני", וואס דארטן איז געווען "משה קבל תורה מסיני כו" ⁴⁴, וכידוע דער דיוק בזה ⁴⁵, אז דא האט געדארפט שטיין אז משה האט מקבל געווען די תורה פון דעם אויבערשטן, פארוואס שטייט "משה קבל תורה מסיני"?

נאר דערפון זעט מען אז די הדגשה דא איז ווי קבלת התורה איז דוקא פון "הר סיני", "משה קבל תורה מסיני", ועד"ז "תעבדון את האלקים על ההר הזה", אויך ווי ער זאגט דערנאך ⁴⁶ "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני גו' ויחן שם ישראל נגד ההר".

- וואס -

35) הגש"פ. ע"פ ואתחנן ו, כא. 36) וארא ו, ו-ז.
37) מקץ מב, יב. 38) חו"א יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.
39) שמות ג, ת. 40) תהלים קיט, מה. 41) משלי ג, ו.
42) אבות פ"ב מי"ב. 43) שמות ג, יב. 44) אבות דפ"א.
45) ראה לקו"ש ח"א ע' 279. ועוד. 46) יתרו יט, א-ב.
וראה רשב"ם עה"פ שם, ב.

- ש"פ הצוה, פ' זכור -

וואס דא איז אלץ מודגש אז דער "בדרך בצאתכם ממצרים" איז דער "דרך" צו הר סיני און מתן תורה.

און "בדרך בצאתכם ממצרים" איז געקומען עמלק: עמלק האט ניט געוואלט צולאזן אז אידן זאלן גיין אין דעם "דרך" צו מקבל זיין די תורה, ד.ה. אז ער האט מנגד געווען צו דעם ענין התורה -

און דערפאר דארף די מלחמה און דער "זכור אח אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים" אויך זיין אין אן ענין פון תורה.

יא. עפ"ז וועט מען פארשטיין פארוואס זכירת עמלק דריקט זיך אויס דוקא אין קריאת התורה, משא"כ זכירת יצי"מ:

וויבאלד אז יצי"מ איז אן ענין כללי, וואס איז פאר- בונדן ניט נאר מיט תורה נאר מיט אלע ענינים פון דעם מענטשן - דערפאר דארף די זכירה אין דעם זיין בתמידות, בכל זמן און בכל מצב:

סיי ווען דער איד לערנט תורה און איז מקיים מצוות, וואס דאס איז "ימי חיך הימים", און סיי ווען דער איד איז פארנומען מיט "בכל דרכיך דעהו" און "כל מעשיך יהיו לשם שמים".

און דערפאר איז דער חיוב פון זכירת יצי"מ אויך "בלילות", ווארום רעמולט שטייט דער איד נאך כל עבודתו אין תומ"צ במשך היום, און עס איז נאר געבליבן די עבודה פון "כל מעשיך יהיו לשם שמים" - וואס דערפאר דארף מען אויך דעמולט מזכיר זיין יציאת מצרים.

משא"כ בנוגע צו זכירת עמלק, איז וויבאלד אז די התנגדות פון עמלק איז געווען דוקא צו דעם ענין התורה - דערפאר דארף דער "זכור אח אשר עשה לך עמלק" זיין דורך אן ענין אין תורה.

יב. און די מצוה פון זכירת עמלק דורך דעם ענין התורה איז ניט דורך סתם אן ענין אין תורה - נאר אין אן אופן אז מ'איז קורא בתורה גאנץ פ' זכור ברבים ובפרהסיא.

והביאור בזה:

די התנגדות פון עמלק צו תורה איז ניט געווען קעגן סתם אן ענין פון תורה, נאר דאס איז געווען קעגן דעם ענין פון מתן תורה, "בדרך בצאתכם ממצרים", וואס דאס איז דער "דרך" צו מתן תורה, כנ"ל:

פאר מתן תורה איז אויך געווען דער ענין התורה, ווי

- רז"ל -

רז"ל⁴⁷ זאגן אז "מימיהן של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם",
"אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי", ועד"ז בנוגע צו
יצחק, ועד"ז בנוגע צו יעקב, וואס ער האט געשיקט יהודה'ן
"להורות לפניו גושנה"⁴⁸, צו מאכן א ישיבה⁴⁹.

אבער דער ענין התורה ווי דאס איז געווען בא די אבות
איז געווען אין אן אופן אז זיי האבן תורה פאר זיך אין
ישיבה, אבער די תורה איז ניט אין וועלט.

דער אויפטו פון תורה וואס איז געווארן בשעת מ"ת איז
- אז תורה זאל זיין פארבונדן מיט וועלט, וואס בא מ"ת איז
געווען די הכרזה פון "אנכי ה' אלקיך גו"⁵⁰ בכל העולם
כולו, אין אלע ד' רוחות העולם⁵¹, ביז אז דאס האט אויך דער-
נומען דעם סוג החי, "צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא
געה"⁵².

און וויבאלד אז עמלק האט מנגד געווען צו דעם ענין
פון תורה וואס איז געגעבן געווארן אויף הר סיני, וואס
דאס איז ווי תורה איז פארבונדן מיט וועלט - דערפאר דארף
דער "זכור את אשר עשה לך עמלק" ארויסקומען דוקא אין אן
ענין פון תורה וואס איז פארבונדן מיט וועלט און אין אן
אופן פון פרסום ובפרהסיא.

וואס דערפאר האט מען מתקן געווען אז מ'זאל ליינען פ'
זכור אין א ס"ת וואס איז דיו ע"ג קלף, וואס די ס"ת נעמט
זיך פון די י"ג ס"ת וואס משה רבינו האט געשריבן לאחרי די
ארבעים שנה אין מדבר⁵³,

און א קריאה בתורה וואס איז דוקא ברבים ובפרהסיא.

(47) יומא כח, ב. (48) ויגש מו, כח. (49) דאה
ג. תנחומא ויגש יא. יל"ש שם רמז קנב. (50) יתרו
(51) תקו"ז חכ"ב (סד, ב) - הובא בתניא פל"ו (מו),
גם שמו"ר פ"ה, ט. (52) שמו"ר ספכ"ט. (53) דב"ר פ'
מדרש תהליס עה"פ צ, א. הקדמת הרמב"ם לספרו יד הח